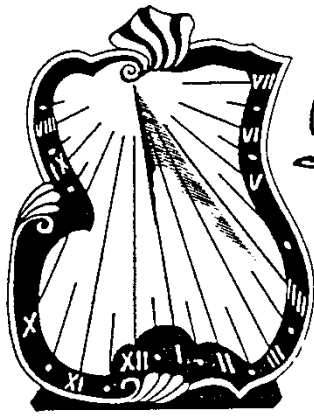

De Zonnewijzerkring

voor belangstellenden in de gnomonica

BULLETIN 2013.1

INHOUD

nr. 111, februari 2013

Excursie naar Greenwich

Verslag: excursie 2012 naar Leiden

Woodward, Guimard, Agnelli: cartoons

Aankondiging Jaarvergadering 23 maart 2013

Cadran Info 25 bekeken

Verslag: jaarvergadering 24 maart 2012

Verslag: bijeenkomst 22 september 2012

Verslag: bijeenkomst 12 januari 2013

Contents of Bulletin 111, February 2013

Kleurenpagina's bij B111

Secretariaat	3
A. Schoorel e.a.	4
Sundial List	8
Secretariaat	9
A. van der Hoeven	10
Secretariaat	12
Secretariaat	14
Secretariaat	17
R. Hooijenga	19
Redactie	21

Greenwich

Het Bulletin is een uitgave van “DE ZONNEWIJZERKRING”.

Contributie van de Kring : € 30.- per jaar, entree € 5.-.

Extra portokosten voor toezending buiten Europa: € 5.- per jaar.

ISSN 1383-388X

Secretariaat:

De Breekstraat 35
1024 LJ AMSTERDAM

tel : 020 - 637 1595

tel : 06 16 - 462 879

secretaris@de-zonnewijzerkring.nl

Penningmeester:

Postbank rekening: 518837
IBAN: NL02 INGB 0000518837
BIC: INGBNL2A

DE ZONNEWIJZERKRING

1181 ZT AMSTELVEEN

tel : 020 - 641 1034

penningmeester@de-zonnewijzerkring.nl

Het verenigingsjaar loopt telkens van 1 januari t/m 31 december.

Opzegging van het lidmaatschap moet schriftelijk vóór 1 december geschieden. Daarna is de contributie voor het gehele volgende jaar verschuldigd.

Staat er op het adresetiket MMM boven uw naam, dan heeft u een incassomachtiging afgegeven en wordt uw contributie begin februari van elk jaar door de penningmeester automatisch van uw rekening afgeboekt. Staat er op het adresetiket XXX boven uw naam dan heeft u uw contributie voor het lopende jaar nog niet voldaan en hoopt de penningmeester dit binnenkort te ontvangen.

De publicatierechten van de artikelen berusten bij de auteur van het artikel.

Overname van een artikel is alleen toegestaan met bronvermelding en handhaving van de auteursnaam.

Toezending van een exemplaar van de uitgave waarin de overname staat aan het secretariaat en aan de auteur wordt op prijs gesteld.

Bestuur:

Dik de Groot	voorzitter
Hendrik Hollander	secretaris
Thibaud Taudin Chabot	penningmeester
Hans de Rijk	lid
Ruud Hooijenga	lid

Homepage: <http://www.de-zonnewijzerkring.nl>

Redactie: redactie@de-zonnewijzerkring.nl

T. Brandsmastraat 42

1964 BV Heemskerk

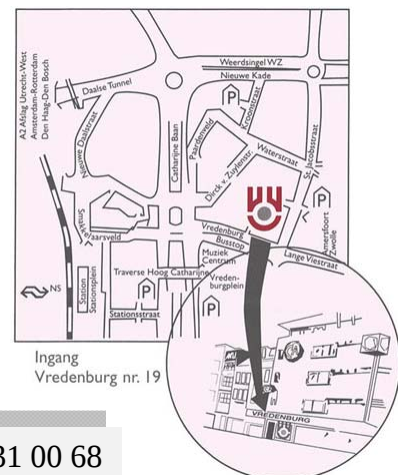
Kopij liefst vóór 1 december, 1 april, 1 augustus

Vergaderdata 2013

zaterdag 12 januari 2013	Vredenburg
zaterdag 23 maart 2013	Vredenburg
zaterdag 22 juni 2013	Excursie
zaterdag 21 september 2013	Vredenburg

Aanvang van de bijeenkomsten in Vredenburg: 13.30 uur

Vergadercentrum Vredenburg 19; 3511 BB Utrecht; 030 - 231 00 68

Excursie Greenwich

Secretariaat, 20 januari 2013

Voor de excursie 2013 wordt een reis naar Greenwich uitgewerkt.

Vooralsnog wordt er gedacht aan twee opties:

optie 1: Drie dagen Londen, vervoer met luxe bus, oversteek vanaf Calais, verblijf in Holiday Inn hotel (8.6) met ontbijt. Vertrek 13 of 20 september 2013 met diverse opstapplaatsen in Nederland. Avondtour langs verlichte gebouwen met op de terugweg bezoek aan Canterbury Castle. De Kring draagt bij, waardoor de prijs 100 euro per persoon is (exclusief boekingskosten van 20 euro). Er is nog overleg gaande over het bezoek aan Greenwich en de prijs daarvoor. Met deze reis zit je met andere passagiers in de bus.

optie 2: Dezelfde busreis met een andere maatschappij, ca. 40 personen, verblijf in middenklasse hotel half pension. Vertrek in september 2013. Géén andere passagiers in de bus. De Kring draagt bij in de kosten en dan komen we op 140 euro per persoon.

Toeslag eenpersoonskamer 32 euro, calamiteitenfonds 2,50 euro per 9 personen of per boeking.

Op basis van deze informatie vragen wij u te reageren: Bent u in principe van plan mee te gaan met deze excursie? Meldt u dan bij het secretariaat van de Kring: secretariaat@de-zonnewijzerkring.nl

Voor de organisatie van deze reis is het van groot belang te weten hoeveel personen ongeveer meegaan.

Dolfijnzonnewijzer (1977) bij de Koninklijke Sterrenwacht van Greenwich

Verzamelen

In de Lange Sint Agnietenstraat staat ruim voor tien uur een aantal enthousiaste deelnemers voor de ingang van Museum Boerhaave. Drie stadswachten werden ongerust. Op dit uur van de dag was een **samenscholing** verboden (foto: Peter Louwman).

Museum Boerhaave

In het Museumcafé worden de 23 deelnemers getraakteerd op koffie met gebak en ontvangen ze een mooi programmaboekje. Al snel worden er wetenswaardigheidjes uitgewisseld. Voor we verder gaan, doet de Museumwinkel goede zaken. Er zijn interessante **boeken** en leuke hebbedingetjes.

Depot

Onder leiding van Hans Hooijmaijers, conservator van Museum Boerhaave, wandelen we naar het depot in de Raamsteeg. Onderweg geeft hij uitleg over enkele bezienswaardigheden.

Het depot is een groot oud gebouw met veel zalen en zaaltjes. Er is nog een verbouwing gaande. Vroeger was hier het Nationaal Natuurhistorisch Museum gevestigd.

In een klein zaaltje zijn voor ons circa 50 **zakzonnnewijzers** en aanverwante instrumenten uitgesteld, die Rien Spruijt en Ton van den Beld samen met de conservator hebben uitgezocht.

Sommige voorwerpen liggen op een kussen. We mogen wel fotograferen, maar niet flitsen. En als we met onze handen willen kijken, moeten we handschoentjes aan. Ton geeft uitleg. Zijn zelfgemaakte herderszonnnewijzer mogen we wel zonder handschoenen aanpakken. Louw Pals is helemaal lyrisch over een houten equatoriale zonnnewijzer van Van der Kraan uit 1860. Hij bestudeert hem uitgebreid (foto: Astrid vd Werff)

Bijzonder aan die Van de Kraan-zonnewijzer was hoe de kokervormige wijzer op de zon gericht werd: met twee gaatjes en een haarlijn met twee dwarsstreepjes. Daar kwamen dan twee zonnebeeldjes op te zien, en met die streepjes kon je dat heel nauwkeurig richten. Louw is er op de laatste vergadering nog op teruggekomen, met een zelfgemaakte koker die hij ook gedemonstreerd heeft.

Deze kubusvormige tafelsonnewijzer is ontworpen voor een breedte van ca. 49° . Dan hoort de kubus precies verticaal te staan. Door hem te kantelen in het kniegewricht kan hij aangepast worden aan breedten tussen 20° en 80° . De instelling kan afgelezen worden middels het touwtje en de beide geblokte schalen aan de oostzijde (Foto: Frans Maes).

Er volgt een rondleiding door de vertrekken waar alle instrumenten bewaard worden. Dit zijn klimaatgestuurde ruimten, met veel stellingkasten en houten laden met zuurvrij schuim.

Ik zag een heliostaat: een spiegeltje volgt het zonlicht zodat er verlichting is op een vaste werkplek. Een foto is terug te vinden op de website van Museum Boerhaave.

<http://www.museumboerhaave.nl/collectie/>

We zagen prachtige telescopen en microscopen.

Terug bij het eerste zaaltje, met de zonnewijzers, wordt me verteld dat ik daar een trap zie waarop Escher een van zijn tekeningen heeft gebaseerd.

SieboldHuis en Hortus

Onder anderen Suzanne, Lies, Manon, Dini en Elly doen het alternatieve programma en bezoeken het SieboldHuis, en sommigen ook de Hortus.

Burgerzaken

De weg naar de lunch voerde langs het Gravensteen, waar op elk van beide schoorstenen twee zonnewijzers te zien waren (foto: Lidi Schoorel).

De lunch wordt genoten bij Burgerzaken in de Breetstraat. Het smaakt heerlijk. (foto: Peter Louwman)

Schuitje Vaart

's Middags worden we in de boot genomen door Schuitje Vaart (foto: Peter Louwman).

Het is heerlijk weer. We varen in een open boot door grachten en singels en zien zo Leiden van een andere kant. Onder andere de grote zonnewijzer aan de voormalige Meelfabriek (foto: Lidi Schoorel).

Einde

We hebben genoten van een goed verzorgde excursie.

CHI SE N'INTENDE
e... chi è pratico!

Primo esperto: E' l' < Ora terza Canonica >.
Secondo esperto: No! E' il termine della terza < Ora Temporaria > ...
Terzo esperto: Le < Ore Canoniche > non possono coincidere con le
< Ore Temporarie >, messe a 45° con la verticale.
Quarto esperto: Ma le < Ore Canoniche > sono gruppi di tre < Ore Temporarie >...
Il cappuccino guarda l'orologio da polso e conclude: E' l' < Ora della Preghiera >, vado
a suonare la campana...

Giacomo Agnelli

http://www.nicolaseverino.it/giacomo_agnelli.htm

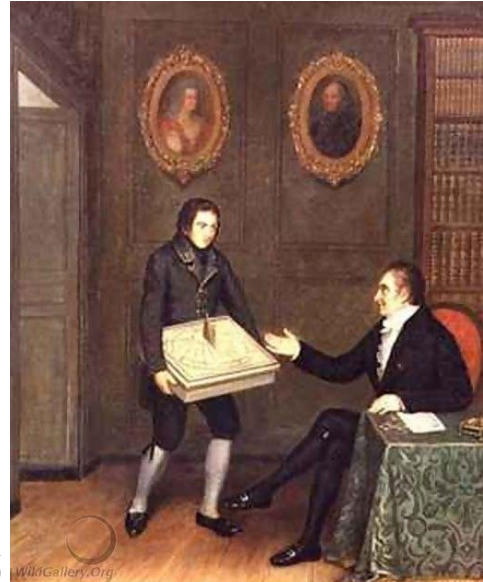
1^e expert: Het is het derde canonieke uur.

2^e expert: Nee! Het is einde van het derde temporale uur...

3^e expert: De canonieke uren kunnen niet samenvallen met de temporale uren, die 45 graden uit de verticaal gemeten worden.

4^e expert: Maar de canonieke uren zijn toch groepen van drie temporale uren...

De monnik raadpleegt zijn polshorloge en besluit: Het is tijd voor het gebed; ik zal de klok gaan luiden.

The Servant who Couldn't Read the Sundial
Louise Eudes de Guimard, rond 1850

The Irish Footman prent uit 1808 naar George Moutard Woodward (1760-1809)

Een lakei draagt een zonnewijzer de zitkamer binnen, waar zijn meester zit, lijdend aan jicht. Hij moest het horloge van zijn werkgever gelijkzetten, maar slaagde daar niet in en groef daarom de hele zonnewijzer maar op.

De (horizontale) zonnewijzer heeft een urenpatroon van een verticale, en de schaduwwerper lijkt ook niet echt in orde.

Jaarvergadering De Zonnewijzerkring te Utrecht d.d. 23 maart 2013

Secretariaat: secretaris@de-zonnewijzerkring.nl

Agenda

- Opening
- Mededelingen en ingekomen stukken
 - a. Excursie 2013
- Jaarverslag van de secretaris 2012
- Financieel verslag van de penningmeester
 - a. jaarverslag 2012
 - b. begroting 2013
- Verslag kascommissie 2012
- Verkiezing kascommissie 2013
- Bestuursmutaties
- Rondvraag
- Afsluiting

Bestuursmutaties

Benoeming van bestuursleden geldt voor 4 jaar.

Dik de Groot treedt af als voorzitter en stelt zich niet herkiesbaar.

Leden die zich kandidaat willen stellen voor een bestuursfunctie kunnen zich tot 1 maart 2013 melden bij het secretariaat van de Zonnewijzerkring.

Rooster van aftreden bestuursleden:

Dik de Groot	2013
Thibaud Taudin Chabot	2014
Hans de Rijk	2015
Hendrik Hollander, Ruud Hooijenga	2016

Kroniek 2012

In januari, maart en september 2012 zijn de bijeenkomsten georganiseerd in het vergadercentrum Vredenburg te Utrecht. De bijeenkomsten werden door gemiddeld 21 mensen bezocht.

Op zaterdag 23 juni 2012 is de excursie georganiseerd in Leiden.

(Bezocht is met name het museum Boerhaave, en het depot van dit museum, waar een selectie van zonnewijzers was opgesteld.) De excursie is door 22 personen bezocht.

In 2012 zijn drie bulletins door de zonnewijzerkring verzorgd.

Op 1 januari 2012 had de zonnewijzerkring 107 betalende leden en 2 ereleden.

Op 31 december 2012 had de zonnewijzerkring 106 betalende leden en 2 ereleden.

De ereleden zijn Fer de Vries en Hans de Rijk.

Van onze secretaris ontving ik een CD. waarop onze Franse zustervereniging haar periodieke bulletin doet verschijnen en ook nu weer een caleidoscoop van onderwerpen de revue laat passeren. Hierna laat ik een samenvatting volgen waarbij u van de inhoud kort kennis kunt nemen.

1) *Zonnewijzer van Salles-sur-Cérou in het departement Tarn*

De auteur D. Benoit geeft een beschrijving van een eeuwenoude zonnewijzer op een oude herberg op de weg naar Cordes, aangebracht op een kalkstenen muur met afmetingen 2,10 bij 1,80 meter en voorzien van het zinvolle Latijnse opschrift: *onze dagen gaan als de schaduw heen*, overgenomen uit het Bijbelboek Job. In de buurt is een gelijke zonnewijzer uit het jaar 1761 te vinden met hetzelfde devies; blijft de vraag of de maker ook dezelfde is?

2) *De zon-maanwijzer van pater Bonfa*

Het internationale Stendhal Lyceum in Grenoble is bekend vanwege een buitengewone reflectiezonnewijzer die in 1672 is geschilderd door pater Jean Bonfa in het trappenhuis van het gebouw. De schrijver, P. Gagnaire, gaat in op de biografie van de wetenschapper uit Nîmes en op het complexe urentableau in de school. Naast de positie van de zon kan men ook die van de maan aflezen d.m.v. speciale tabellen. Een ingewikkeld artikel, moeilijk te lezen, waarover verdere detaillering hier te ver zou voeren.

3) *Zonnewijzer uit de Romeinse tijd, gegraveerd op bot door C. Hoët*

Bij een archeologische opgraving in Amiens is een 6 cm groot stuk bot te voorschijn gekomen voorzien van een schaalverdeling die een hoogtezonnewijzer doet vermoeden. Een zonnewijzer uit het begin van onze jaartelling. Fantasie?.

4) *Reflectiezonnewijzers door D. Savoie*

Reflectiezonnewijzers gaan terug tot de vijftiende eeuw en bestaan uit een vlakke spiegel, horizontaal of verticaal, waarbij het licht van de zon geworpen wordt op een plafond in een gewelf, waarbij een complex lijnenspel hoort van uurlijnen en dagbogen. De schrijver gaat in op de theoretische aspecten op de van hem bekende wijze.

5) *Middeleeuwse Zonnewijzers in de Orthodoxe Wereld door D. Schneider*

De auteur begint met een geografische beschrijving om dan te stellen dat opgravingen in Palestina het bestaan van religieuze zonnewijzers hebben aangetoond, authentiek Byzantijns uit de vijfde en zesde eeuw gebruikt bij pelgrimstochten. Deze blijken echter van Grieks-Romeinse afstamming (hemicyclium) en zijn voorzien van een Byzantijns kruis.

6) *Het Passeren van het Meridiaanvlak en de Culminatie door A. Vial*

Een wiskundig artikel waarbij de zonshoogteformule partieel wordt gedifferentieerd om het culminatievlak te vinden, en dan de verandering van de hoogte bij de meridiaandoorgang als functie

van de declinatie te bepalen. Levert mijns inziens weinig nieuwe gezichtspunten op.

7) *Mijn Heliometer* door M. Brialix

Na een uiteenzetting over zonnetijd, klokkentijd en de tijdvereffening volgt een beschrijving van een nauwkeurige zonnwijzer die qua constructie niet nieuw is.

8) *Het Zonnekompas* door A. Marchal

Het beschreven zonnekompas is door de schrijver gemaakt uit een plaat koper met een etsend zuur. In de uitleg van de werking wordt verwezen naar een analemmatische zonnwijzer Door het GPS-systeem wordt dit soort instrumenten gedegradeerd tot museumstukken, zoals de schrijver vaststelt.

9) *En dit Alles is Waar* door J. Theubet

Een verhandeling over een Zwitserse generaal die een boek het licht deed zien over beschrijvende meetkunde en en passant in 50 bladzijden de gnomonica behandelde, vergezeld van de opmerking dat vaak in zonnwijzerboeken veel overbodigs de revue passeert.

10) *Zonnwijzer op het Paleis van Justitie in Mondovi* door R. Anselmi

In het artikel worden de zonnwijzers op het Paleis van Justitie in Mondovi in Italië beschreven . Deze zonnwijzer zijn recentelijk gerestaureerd en doordat het een combinatie van een achttal zonnwijzers is, wordt een aantal tot nu toe onbekende aspecten beschreven.

11) *Enkele Zonnwijzers* door C. Gahon

De auteur beschrijft enkele zonnwijzers die in huisvljht vervaardigd zijn. Het zijn equatoriale zonnwijzers die de maker op originele wijze uit plasticbuis en koperdraad heeft samengesteld. .

12) *Waarom 'Herderszonnwijzer'?* door D. Savoie

Waarom heet die zonnwijzer zo, terwijl de hoogtezonnwijzers bekend zijn sedert de Grieks-Romeinse tijd? Waarom die naam? Een literatuurstudie gaat terug tot 1857 en leidt tot de conclusie: De herders(klok) zonnwijzer is van oorsprong niet boers en behoort niet tot de folklore van de Pyreneeën.

13) *Unifilaire Zonnwijzers* door D. Collin

In de Canadese en Amerikaanse periodieken wordt aan dit onderwerp nogal wat aandacht besteed. Uitgaande van de bifilaire Mischnik zonnwijzer, is men dit principe gaan toepassen op verticale declinerende vlakken. Kan dat? Wat krijgt men te zien bij bijvoorbeeld een verticale zonnwijzer op een verticale oost-westmuur, of daarvan afwijkend? Het resultaat geeft moeilijk afleesbare uurverdelingen te zien. Een en ander is nogal mathematisch aangepakt, maar met gezond verstand zijn de krommen wel verklaarbaar. Men rekent graag met computers en de arme lezer verliest daardoor gauw het overzicht; en om dat laatste draait het toch eigenlijk.

14) *Polaire Spinnen* door J. Robic

We kennen deze auteur vanwege zijn originele zonnwijzerontwerpen. Nu beschrijft hij nieuwe ontwerpen in de vorm van spinnen Deze zonnwijzers functioneren volgens het principe van uurvlakken, dat wil zeggen: elke poot van de spin is gepositioneerd in een ander vlak en men leest de tijd af door die poot te identificeren die een schaduw werpt op het andere deel van die betreffende poot. De poten zijn gebogen en een deel van de pootschaduw valt op het andere deel in een vlak met de zon.

Na een vervolg artikel over canonieke zonnwijzers wordt Cadran Info 25 afgesloten met informatie over de activiteiten en creativiteit van de leden en tot welke resultaten dat gevoerd heeft; alles tezamen ook dit keer weer een interessante en lezenswaardige uitgave.

Aanwezig: 22 leden

Afmeldingen van: Gerrit Sasbrink, Karel van Koppen, Hendrik Hollander, Bote Holman, Karin ten Kleij-Meij, Astrid van der Werff, Hein van Winkel

1. Opening.

Iedereen wordt van harte welkom geheten.

2. Mededelingen en ingekomen stukken.

De voorzitter stelt een wijziging voor in de agenda. Er worden punten toegevoegd en de volgorde veranderd. Omdat Hendrik verhinderd wordt om een notulist gevraagd. Dit zal Karine op zich nemen.

3. Jaarverslag van de secretaris 2011.

Lidi mist in het verslag of er contacten geweest zijn buiten de zonnewijzerkring. Is er advies en ondersteuning elders gegeven? De voorzitter zal bij Hendrik navragen.

4. Financieel verslag van de penningmeester.

Verslag: Thibaud licht e.e.a. toe. In 2010 hebben 5 leden niet betaald. Deze zijn in 2011 afgeboekt. In 2011 heeft nog 1 lid niet betaald. Er wordt steeds een bepaald bedrag overgeheveld naar de spaarrekening omdat dat nog wat rente geeft.

Begroting: Hij gaat er van uit dat in 2012 er 110 betalende leden zullen zijn (in werkelijkheid nu 106). Thibaud vraagt tevens om wijzigingen aan hem door te geven. Dit voorkomt problemen bij incasso machtigingen.

5. Verslag kascommissie 2011.

De kascommissie heeft de kas gecontroleerd en stelt voor om de penningmeester décharge te verlenen. De vergadering gaat akkoord.

6. Verkiezing kascommissie 2012.

Janneke Groeneweg treedt af. Henk Vesters treedt toe en vormt samen met Louw Pals de kascommissie.

7. Bestuursmutaties.

Hendrik en Ruud treden af en hebben aangegeven weer herkiesbaar te zijn. Na instemming van de vergadering zijn ze weer herkozen. Verder wordt aangegeven dat de redactievoerder het beste ook lid van het bestuur kan zijn. Hiermee zal in de toekomst rekening gehouden worden. Door de herkiezing van Hendrik komt hier dus geen wijziging in.

8. Bestuursmededelingen.

- a. Het bestuur is in vergadering geweest en ervaart dat op dit moment alles een beetje stilstaat. Er is nieuwe stimulans nodig. Dit kan door meer interne actie, maar ook naar buiten toe. Er zou interesse gekweekt moeten worden op scholen. Zowel basisonderwijs als middelbaar onderwijs. Janneke stelt voor om een 'leskist' samen te stellen. Zij zal zich verdiepen en in de boeken duiken omdat ze al enkele jaren uit het onderwijs is, en kijken of ze hier wat aan kan bijdragen. Ze gaat informeren bij de landelijke organisatie voor Kennis der Natuur. Voor het basisonderwijs gaat ze op zoek naar het landelijk contactpunt.

Verdere voorstellen:

NEMO: Stand met diverse zonnewijzers.

Naturalis Leiden: Afdeling natuurkunde.

BSS: In Engeland vormen zonnewijzers een onderdeel van het lesprogramma. Er is een boekje voor het basisonderwijs aanwezig. 'The earth is a sundial' van Mitsumasa Anno.

- b. In het kader van projectstimulering wil de zonnewijzerkring een prijsvraag uitschrijven onder de leden om een zonnewijzer te ontwerpen voor de Zonnewijzeroute Geldermalsen. De voorwaarden hiervoor moeten nog opgesteld worden. Over een subsidiebedrag wordt nog nagedacht. E.e.a. kan gekoppeld worden aan het lustrumjaar 2013. Ook de leden kunnen de zonnewijzeroute ondersteunen.
- c. *Website:* Fer geeft aan dat hij dit jaar 10 jaar iedere maand 3 pagina's artikelen heeft verzorgd voor de website. Hij denkt eraan om dit volgend jaar terug te brengen naar 1 pagina per maand. De bedoeling is dat het een site is voor en door leden. Hij vraagt of de leden onderwerpen willen aanleveren om hem te ondersteunen.

Er wordt nog gesproken over hoe Spam voorkomen kan worden. Mensen die vragen hebben kunnen altijd via 'kontakt' aan antwoorden komen. Een oplossing kan zijn: 'veel gestelde vragen'.

9. Excursie 2012 Leiden.

De excursie in Leiden zal zoveel mogelijk te voet gaan. Er zullen twee inklapbare rolstoelen aanwezig zijn waar men gebruik van kan maken. Op het inschrijfformulier zal dit aangegeven worden.

Aanbevolen wordt om zoveel mogelijk met de trein te komen: ± 10.00 uur.

Er zal ook voor parkeermogelijkheid gezorgd worden. Met de auto niet de borden 'Museum Boerhaave' volgen. Deze staan de verkeerde kant op gedraaid.

Het is 10 minuten lopen vanaf het station. Er komt een stadsplattegrond met de routes erbij, zodat men niet verloren raakt in de kleine straatjes van de stad.

Ontvangst Museum Boerhaave met koffie en appelgebak. Na drie kwartier lopen naar 'het Depot' (Raamsteeg) van het Boerhaave om de zakzonnwijzers te bekijken. Ton van der Beld zal hier uitleg aan geven. Hij gaat van tevoren kijken wat hij verwachten kan.

Alternatief programma voor anders geïnteresseerden: Susanne geeft rondleiding door het Siboldhuis of het Museum voor Oudheid.

Daarna lunch in 'Burgerzaken' (soep met broodjes).

's Middags boottocht door Leiden in open boot van 'Schuitje vaart'. Bij regen wordt een andere rederij benaderd.

Daarna mogelijkheid om terug te keren naar Boerhaave of in het Museum voor Oudheid te gaan kijken naar de oudste zonnwijzer.

Kosten: 30,- p.p.

Er komt een inschrijvingsformulier voor 23 juni.

Er zijn nog enkele niet/leden die hebben aangegeven evt. mee te willen, zoals Marike Domenik, Diny van Wijk en Yvonne Tournon. Zij zullen ook een uitnodiging krijgen.

Fer zal de excursiedatum op de website bijschrijven.

Hendrik zou nog kijken naar de Sterrenwacht. Dik vraagt na.

Het Planetarium kan wel bekeken worden Het is gerenoveerd en zit in Boerhaave.

Het is dit jaar erg interessant om Greenwich te bezoeken. Henk Vesters weet een goedkope reisorganisatie die voor 50 - 80,00 p.p. incl. 1 overnachting met busvoorziening daar naar toe gaat. Hij zoekt dit verder uit voor het lustrumjaar. Wrs. hangt dit samen met een minimaal aantal personen. Wij moeten rekenen op maximaal 30 personen.

10. Rondvraag.

Janneke: vraagt hoe het staat met het archief en het voorstel van Hein. Dik geeft aan weinig tijd gehad te hebben. Dit krijgt nog een vervolg.

Henk: kunnen we niet een expositieruimte in een museum aanvragen? Dit zou meer dimensie geven aan de zonnwijzerkring. Vroeger deed men nog aan wisselende exposities (bv in het scheepvaartmuseum). Daar is nu geen ruimte meer voor.

11. Legaat Koelman.

Er zijn verscheidene boeken uit de nalatenschap. Eventueel geldt dat je er voor wil geven kun je doneren aan een goed doel. De boeken worden verloot.

12. Opmerkingen.

Louw: Uitleg over een spiegeltje dat je in tweeën deelt middels een plakbandje en daarmee kun je noord/zuid positie bepalen.

Ton van der Beld: Deelt tijdschema uit van de Venusovergang op 6 juni 2012. Hij beveelt aan om dit niet met het blote oog te willen bekijken maar met een eclipsbril. Het is een laatste kans om dit verschijnsel te zien. De volgende keer zal 120 jaar? verder zijn.

Lidi: Vraagt om advies over een ontwerp van een horizontale/verticale zonnwijzer in Perth (Australie).

Opgesteld door: Karine

Accoord: Dik

Opening / mededelingen

Dik opent de vergadering om 13.42 uur

Aanwezig: 18 personen

Afwezig / afgemeld: Bote Holman, Peter Louwman, Karin ten Kleij-Meij, Jacob Borsje, Astrid vd Werff.

Introduce: Wim Brussee

Ingekomen en uitgegane stukken

Hendrik Hollander: Hans Hooijmaijers, Hoofd collecties van het Boerhaave Museum, wil contact met de zonnewijzerkring. In samenwerking kunnen dan de zonnewijzers uit de collectie van het museum beter beschreven worden. Wie interesse heeft kan zich melden bij Rien Spruijt of het secretariaat.

Hendrik Hollander: Bote Holman is genoodzaakt zijn museum te sluiten. Gevolg is dat hij tal van objecten uit het museum verkoopt. Geïnteresseerden in deze objecten kunnen contact opnemen met Bote: info@chronos.nl

Dik de Groot: Stichting cultureel erfgoed Zeeland wil op haar website ook foto's van zonnewijzers in Zeeland opnemen. Wie foto's heeft van zonnewijzers in Zeeland kan deze sturen naar de contactpersoon van de stichting: www.geschiedeniszeeland.nl , dhr W.A.M. van Hemelrijk.

Notulen vorige vergadering

24-3-2012: Opgesteld door Karine. Deze worden ter plekke uitgedeeld

Excursie 2012 Leiden, terugblik

Dik de Groot doet verslag; het was een zeer geslaagde excursie.

Lustrumjaar 2013, voorbereiding activiteiten 35 jaar lustrum

Willen we ook dit jaar weer een lustrum? Een lustrum organiseren neemt veel tijd.

Rien Spruijt: gezien de grootte van de vereniging lijkt eens in de tien jaar redelijk.

Karine van Drunen: gezien de gemiddelde leeftijd is eens per vijf jaar beter.

Besluit: we slaan het lustrum van 2013 over, het volgende lustrum is in 2018.

Idee: zullen we postzegels voor de kring laten drukken? Thibaud gaat dit uitzoeken.

Bestuursmededelingen

Dik de Groot geeft aan dat hij naar zijn mening te weinig tijd heeft om aan de Zonnewijzerkring te besteden. Dik heeft besloten zijn voorzitterschap neer te leggen en zich niet herkiesbaar te stellen per maart 2013. Dik blijft wel lid van de kring.

Vraag aan de leden: wie wil in het bestuur komen? Geïnteresseerden kunnen zich melden. Het bestuur stelt voor dat het bestuur dan voor een periode wordt uitgebreid zodat er een overdrachtsperiode is. In overleg kan dit gepland worden.

In het bestuur is ruimte voor meer nieuwe personen.

Overige punten

Lesonderwerpen: Janneke Groeneweg heeft hier naar gekeken en heeft enkele boekjes gevonden.

Prijsvraag zonnewijzer Geldermalsen: Karine van Drunen overlegt met Julien Lyssens van het Mercator museum. Het wordt een zonnewijzer over Mercator. Mercator heeft historische banden met Nederland. Het eerste ontwerp is afgekeurd door de architect. Het komt op een openbaar gebouw waar ook scholen en een bibliotheek aan grenzen. De architect van het gebouw heeft veel eisen. Wordt vervolgd.

Ondersteuning ZW-route

Het bestuur geeft aan dat het financieel wil bijdragen aan een zonnewijzer op de zonnewijzeroute. Karine geeft aan dat zij eerst het traject met de Mercator-zonnewijzer wil afronden. Bij een volgend project kan de zonnewijzeroute dus rekenen op een financiële bijdrage van de Zonnewijzerkring.

Website Fer : oproep, wie een zonnewijzermelding heeft... meld het aan Fer!

Rondvraag / sluiting

Wifi code vredenburger:

Vergadercentrum Vredenburg
3511BButr

Louw: kunnen we in Vredenburg in een zaal op het zuiden krijgen? Dan hebben we kans op zon in de zaal.

Dik sluit de vergadering om 14:55

Wat verder ter sprake komt

Han Hoogenraad: Han laat de homogene analemmatische zonnewijzer zien die hij heeft gemaakt. Han legt uit hoe hij werkt. De elliptische schaal van een analemmatische zonnewijzer is nu rond. Han heeft een nonius bij de zonnewijzer gemaakt. Wordt vervolgd.

Louw Pals:

Louw heeft in het depot van Boerhaave een zonnewijzer gezien die werkt met een buis en twee gaatjes. Louw tekent hoe het werkt. Als de zon door twee kleine gaatjes valt krijg je twee kleine lichtvlekjes. De scheiding tussen de lichtvlekjes is goed te zien en hierdoor is het geheel zeer nauwkeurig te richten. Louw heeft enkele modellen van dit principe gemaakt.

Gerrit Sasbrink:

Gerrit laat een zonnewijzer zien die hij gemaakt heeft. Hij heeft er inmiddels zo'n 130 stuks gemaakt. Gerrit laat veel foto's van verschillende modellen van zonnewijzers zien.

Karine van Drunen

Astrid vd Werff vroeg zich af met wie ze gesproken heeft tijdens het eten op de laatste excursie over de werking van de zon op metaal. Als iemand het weet: meld je bij Astrid vd Werff. Gerrit Sasbrink, Louw Pals en Dik de Groot hebben enkele tips over de werking van zon op metaal.

Stel dat Karine een vitrine krijgt bij het project van de Mercator-zonnewijzer, kan de Kring dan wat materiaal leveren om in deze vitrine te leggen? Als het zover is hebben verschillende leden wel spullen.

Karine laat ook een boekje rondgaan met een artikel over de Zonnewijzerroute in de omgeving van Geldermalsen.

Lidi Schoorel

Lidi heeft foto's van de excursie in Leiden en laat deze zien.

Hendrik Hollander

Hendrik heeft foto's van vier zonnewijzers die hij gemaakt heeft.

Een messing zonnewijzer met keramiek, een RVS zonnewijzer in de Meern bij Utrecht, een hardstenen zonnewijzer in Soestduinen en een keramieken zonnewijzer in Nijmegen.

Verslag: bijeenkomst 12 januari 2013

Secretariaat

Aanwezig: 17 personen

Afwezig / afgemeld: Lidi Schoorel.

Opening

Dik de Groot opent de vergadering 13:37

Bestuur

Dik de Groot treedt volgens het schema in maart aanstaande af als voorzitter en stelt zich niet herkiesbaar. Er is dus een vacature voor deze functie. In de vorige vergadering is dit al aan de orde geweest en is de mogelijkheid aan ieder geboden zich te melden. Enkele leden zijn benaderd voor deze functie. Er is echter nog geen vervanger gevonden.

Vraag aan de zaal: "Wie wil een bestuursfunctie vervullen?"

Discussie volgt. Henk Vesters: hoeveel tijd kost de functie? Kunnen we meer naar buiten treden?

Wiel Coenen: Hoe maken we de kennis binnen de Kring toegankelijk voor derden? Documentaire?

Rien Spruijt: We hebben een contactpersoon bij Boerhaave die aandacht wil maken voor een tentoonstelling in Boerhaave.

Ideeën zijn er, maar de Kring is op het moment niet bij machte deze te realiseren. Het bestuur is van mening dat nieuw bloed nodig is om meer te realiseren met de Kring.

Fer de Vries: Vroeger was er een aantal zeer actieve leden, maar op het moment is de activiteit binnen de Kring te laag. Marinus Haagen zei: "Zonnewijzers zijn de room van mijn leven". Dit soort leden is nu minder aanwezig.

Frans Maes: Hoe zit het met de andere bestuursleden, naast de voorzitter?

Hendrik Hollander: Jaren heb ik veel activiteiten binnen de Kring gedaan, maar de laatste twee jaar is dat veranderd, vooral door mijn werksituatie. Hierdoor kan ik nu te weinig energie in de Kring stoppen en dat blijft de komende periode zo. Het zou goed zijn als iemand mijn functie zou overnemen die deze nodige energie wel kan geven aan de Kring.

Ad van der Hoeve: Is het een idee te fuseren met andere verenigingen? Werkgroep Zon?

Torenklokkenvereniging?

Ton v.d. Beld: Is samenwerking de KNVWS een idee?

Astrid v.d. Werff: Hoe kunnen potentiële geïnteresseerden ons vinden? Hoe gaan we die vinden?

wordt vervolgd...

Excursie

Wat gaan we doen?

Henk Vesters: Greenwich is nog steeds een optie.

Hendrik Hollander: Zullen we eerst inventariseren hoeveel mensen er mee willen?

Via e-mail? Er is bij het secretariaat geen goede maillijst voor handen.

Henk Vesters en Han Hoogenraad gaan dit inventariseren door een stukje in het bulletin.

Voor 20 januari 2013 aanleveren zodat dit in het bulletin geplaatst kan worden.

Dik sluit om 14:50 de vergadering met een toast op het nieuwe jaar 2013!

Wat verder ter sprake komt

Karine van Drunen, Astrid van de Werff, Fer de Vries:

Zonnewijzer in plaatsje Beesd bij Geldermalsen, in samenwerking met Julien Lijssens, geïnspireerd op Mercator. Vraag is hoe CAD-bestanden en TIFF bestanden gecombineerd kunnen worden. Er is voor de zonnewijzer een kaart gekocht in TIFF-formaat; deze moet op de zonnewijzer aangebracht worden. Enkele tips volgen.

Frans Maes

Lidi in Capelle a/d IJssel - Frans laat foto's zien; hij heeft de werking van de zonnewijzer gecheckt aan de hand van de foto's. Het lijkt er op dat de lokale zonnetijd juist wordt weergegeven, maar de datumlijnen lijken verkeerd.

Echten: Er is een plaquette geplaatst bij de Echter tweeling.

Openluchtmuseum Arnhem: De analemmatische zonnewijzer is verbouwd. Voor de verbouwing was de zonnewijzer technisch niet juist. Na veel aanpassingen ziet hij er nu mooi uit en werkt ook.

Coster-zonnewijzer Boerhaave: Niet te bezichtigen geweest bij de vorige excursie, maar Frans heeft nu enkele foto's bij zich.

Wijngaardzonnewijzers langs de Moezel: Frans laat foto's zien en vertelt over de achtergrond van een aantal zonnewijzers. Ook in Wehlen alwaar Hans-Ulrich Praus veel (poolstijl-)zonnewijzers gemaakt had.

Zonnewijzer Rome – Via dei tre orologi – een soort paal met drie zonnewijzers.

Fer de Vries

Fer laat enkele onderwaterzonnewijzers zien. Ook een verticale onderwaterzonnewijzer van de hand van Fred Saywer met een ambigram. Bij een ambigram is een woord op verschillende manieren te lezen. Fred heeft een zonnewijzer gemaakt waarbij op de ene wijze 'Carpe' te lezen is, en wanneer de schaduw van het woord gezien wordt staat er 'Diem'.

Han Hoogenraad

Han heeft een homogene analemmatische zonnewijzer gemaakt. Eerst legt hij de werking van de 'gewone' analemmatische zonnewijzer uit. Vervolgens heeft hij een practicum gemaakt met overheadsheets en papier om te oefenen met de analemmatische zonnewijzer. Na enig puzzelen is het duidelijk hoe dit werkt. Je plaatst de gnomon op de juiste plaats op het verschuifbare gedeelte van de zonnewijzer, en vervolgens schuif je dit gedeelte tot de tijd die de schaduw aangeeft dezelfde is als de tijd het verschuifbare deel aangeeft. Han heeft een zonnewijzer op dit principe gemaakt met een werper op de rand die beweegbaar is. Na enige oefening is hij goed afleesbaar. Het model is oranje en is met veel zorg ontworpen en gemaakt.

Contents, Bulletin 111, February 2013

R. Hooijenga

<i>Call: Field trip to Greenwich</i>	Secretariat	3
--------------------------------------	-------------	---

Plans are constructed to visit Greenwich and Canterbury Castle on a three-day coach trip. Who will go?

<i>Report: Field trip 2012 to Leiden</i>	A. Schoorel c.s.	4
--	------------------	---

In 2012, we visited the Boerhaave Museum and its depot, where some fifty pocket and other smaller sundials were exhibited just for the Zonnewijzerkring visitors. Some visited the Siebold House instead.

After lunch the reassembled party visited the city of Leiden by boat.

<i>Woodward, Guimard, Agnelli cartoons</i>	Sundial List (www)	8
--	--------------------	---

Three cartoons showing the ease with which sundials are usually read.

<i>Call: General meeting, 23 March 2013</i>	Secretariat	9
---	-------------	---

Agenda for the coming annual meeting in March. Present chairman De Groot will retire from office. – On 31 December 2012, there were 106 full members and two honorary members: Fer de Vries and Hans de Rijk.

<i>Cadran Info 25, summary</i>	A. van der Hoeven	10
--------------------------------	-------------------	----

An annotated description of most of the papers in this French magazine.

<i>Report: General meeting of 24 March 2012</i>	Secretariat	12
---	-------------	----

Need for cooperation with other bodies. – An idea for a sundial design contest for Geldermalsen. – De Vries is going from three news separate pages per month on his web site to one combined page; asks for input.

In Other business, Pals describes the use of a split mirror for more accurate solar azimuth determination. He splits his using a piece of tape. – Vd. Beld hands out schedules for the Venus transit of 6 June, humanly speaking the last chance for all present to see it. – Schoorel asks for help on a sundial for Perth.

Report: Meeting of 22 September 2012

Secretariat

14

The curator of Boerhaave Museum is interested in collaboration with the Zonnewijzerkring. One purpose is a better description of the sundials in the collection. – Holman is closing his museum (the Bulletin reported earlier on this). – ‘Cultural Heritage Zeeland’ wishes to add sundial photos to the website. – The 2013 quinquennium will not be celebrated for lack of people power. A Zonnewijzerkring postage stamp is suggested. – Geldermalsen will get a Mercator-sundial.

Hoogenraad shows his homogeneous analemmatic sundial. – Pals explains the visor of the wooden equatorial sundial we saw in Boerhaave. – Sasbrinks shows photos of his sundials, now over 130; Schoorel has pictures of the Leiden trip. – Hollander shows four pictures of his work: a brass and ceramic dial, a stainless steel dial, a stone dial and another ceramic dial.

Report: Meeting of 12 January 2013

Secretariat

17

Observation: people have less time to spend on the Zonnewijzerkring. – Field trip: to Greenwich; how many will attend? Call in next (i.e., this) Bulletin.

Work in progress, with Julien Lyssens helping, on the Mercator dial in Beesd (Geldermalsen). How to import .tiff in CAD? – An information plaque for the ‘Echten twins’ dials. – Analemmatic in Arnhem open-air museum corrected. – Several sundial photos.

De Vries discusses underwater dials, among them the Sawyer ‘ambigram’ dial. – Hoogenraad explains the principle and use of his homogeneous analemmatic with actual hands-on training material which he made for this purpose.

Contents of Bulletin 111, February 2013

R. Hooijenga

19

Colour pages of B111

Editors

21

Leden *De Zonnewijzerkring*
Members *De Zonnewijzerkring*
Contributie / membershipfee 2013

Website: <http://www.de-zonnewijzerkring.nl>

Secretariaat: De Breekstraat 35
1024 LJ Amsterdam
☎ 020 – 637 1595

e-mail: secretaris@de-zonnewijzerkring.nl

Penningmeester: Mr. F.A. van Hallweg 3
1181 ZT Amstelveen
☎ 020 – 641 1034

e-mail: penningmeester@de-zonnewijzerkring.nl

ING-bank: 518837 t.n.v. *De Zonnewijzerkring*
(BIC: INGBNL2A. IBAN: NL02 INGB 0000 5188 37)

Amstelveen, 1 januari 2013

Geachte lid,

Zoals vele anderen met u zult u in januari 2013 erg druk zijn met alle mogelijke betalingen. Daarom is deze brief dan ook een geheugensteuntje om niet te vergeten de contributie voor het jaar 2013 à € 30,00 nog in januari 2013 over te maken op de hierboven genoemde rekening van *De Zonnewijzerkring* bij de ING. Uiteraard heeft de penningmeester geen bezwaar tegen een additioneel bedrag ten behoeve van de verenigingskas, deze zal dan als gift geadministreerd worden.

Leden die een machtiging tot incasso hebben opgestuurd aan de penningmeester hoeven niets te doen, hun contributie wordt automatisch begin februari 2013 van hun rekening afgeschreven.

Mocht u nog geen machtiging hebben afgegeven en dat wel willen neem dan even contact op met de penningmeester, liefst per email (emailadres bovenin deze brief).

Leden die een machtiging hebben afgegeven zien linksboven op hun adresetiket **MMM** staan.

Leden die via hun pc de bankzaken doen kunnen ook *zelf* een automatische overboeking doen met een frequentie van 1x per jaar. Op die manier heeft u het zelf helemaal in de hand.

Met vriendelijke groet,

Thibaud Taudin Chabot
Penningmeester *De Zonnewijzerkring*

Amstelveen, January 1st, 2013

Dear member,

This note is to remind you that the 2013 subscription fee of € 30,00 is now due.

For Euro bank transfers within the Euro-zone please use the IBAN and BICcode mentioned in the letterhead.

If you are using an international transfer (non-Euro zone) through your own bank please check that you also pay *all the transfer costs* incurred by your payment.

As far as I know an other practical way is by mailing the amount to me in Euro-notes. **Please do not use any other currency** because of the bank commission for changing the money into Euro is high.

Please do not send a money order or cheque because the costs of cashing can be up to 40%.

Residents outside Europe are requested to add € 5,00 to the subscription fee in order to cover the higher postage.

For further questions please contact me by email (email address above in the letterhead: *penningmeester*)

Yours sincerely,

Thibaud Taudin Chabot
Treasurer *De Zonnewijzerkring*

